A fost Culianu turnător al savantului Mircea Eliade? (II)



În anul când Noica a fost eliberat din temnița politică (împreună cu toate cadavrele vii care supraviețuiseră constrângerilor prin tortură, foame și frig ale regimului de exterminare de după gratii), Virgil Ierunca se întreba retoric dacă „spectrul crimei" împotriva istoricului Gheorghe Brătianu și a filozofului Mircea Vulcănescu nu însoțește, oare, pe niciunul dintre „trimișii de stăpânire?" (Virgil Ierunca, *Româneşte*, 1964, ed.II-a 1991, p.58; vezi și dr. Florin Mătrescu, *Holocaustul roșu*, vol.I-III, Ed. Irecson, București, 2008, 1430p.). Subiectul temnițelor politice fiind în comunism o temă tabu, abia după 1990 s-a mai aflat câte ceva de cele două milioane de români (vezi *Românii în știința și cultura occidentală*, SUA, 1992, p.207) schingiuiți în temnițele cu care ocupantul sovietic împânzise țara, precum și de grozăviile suferite de românii bucovineni și basarabeni deportați cu sutele de mii în Siberia (Ceaușescu le vorbea rușilor de cca 1,5 milioane de victime românești din provinciile întâi eliberate de români, apoi iar ocupate de Rusia sovietică). În schimb, în Europa de vest acestea erau lucruri pe care asistentul de română de la Groningen (dacă n-ar fi avut creierul bine spălat) le putea afla din memorialistica deținuților politice ale românilor care au reușit să publice astfel de cărți în vest.

Dresat din țară să-i încondeieze pe „fasciștii fugiți" care au criticat „raiul" comunist (vezi articolele anti-comuniste publicate în revistele exilului românesc), Culianu a boicotat cât a putut colaborarea propusă de Eliade în 1982 la volumul *Dialoguri întrerupte*, care ar fi fost să fie despre literatura eliadescă și nu despre „anii treizeci" (apud. Z. Ornea) cum o tot cârmea tânărul.

Pe 19 octombrie 1978 asistentul de română se văita savantului Eliade că poetul Horia Stamatu „a trimis la toată lumea" o traducere a articolului său „însoțită de un comentariu de 27 p.". Cenzurată cu mare grijă și după patru decenii, lunga scrisoare de 27 de pagini ajunsă la Eliade, la Virgil Ierunca, Sanda Stolojan, Leonid M. Arcade, Paul Miron, Alexandru Lungu, probabil și la Vintilă Horia încă n-a fost făcută publică, să nu „umbrească" statuia de mucava ridicată lui Culianu după ce Securitatea l-a asasinat. În 1990 Ion Petru Culianu încă se mai războia cu marele poet decedat în anul sărbătoririi lui Eminescu la Paris. Jurnalistul politic scrisese că „poetul... eliberat din lagărul nazist de la Buchenwald... a murit crezând că crede în Dumnezeu și trimițând în dreapta și-n stânga epistole de 72 de pagini" (cf. I.P. Culianu, *Păcatul împotriva spiritului. Scrieri politice,* Iași, 2005, ediția a doua, p.147).

Un anchetator securist i-a spus teologului Teodor M. Popescu: „Ești legionar pentru că ești teolog. Și fiind teolog, ești anti-comunist. Iar a fi anti-comunist înseamnă a fi legionar". Supraviețuitor al temnițeі politice, teologul profesor a fost bătut de securiști la 80 de ani și a murit la scurt timp după aceea. Martirizat prin torturare de către Securitate la 79 de ani a fost și Părintele Arsenie Boca, decedat pe 28 noiembrie 1989 (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Martiriul Sfântului Arsenie Boca, un adevăr ascuns la Centenarul sărbătorit la Mănăstirea Brâncoveanu*; URL https://isabelavs2.wordpress.com/parintele-arsenie-boca/isabelavs-martiriul7-boca/21).

În opinia indo-europenistului Cicerone Poghirc, Dumnezeu i-ar fi trimis lui Horia Stamatu „cel mai mare dar pe care îl poate avea omul în clipa din urmă: trecerea fără durere, în somn" (vezi vol.: *O viață în exil: Horia Stamatu*, ediție prezentată și îngrijită de Matei Albastru, București, 1998, p.73). Doar scriitorului L. Arcade soția poetului i-a povestit cum l-a văzut ultima oară ascultându-l pe Bach, „mâncând pâine și bând un pahar de vin, ceea ce nu făcuse de ani de zile (vinul fiindu-i interzis)... Cum a scris așa a trăit Horia Stamatu și așa a murit" (ibidem, p. 79).

Un securist îi spusese lui Petre Țuțea că ei sunt pricepuți la ridicări de statui post-mortem. Dar întâi bătrânul filozof Petre Țuțea să le „facă plăcerea să moară" notează fostul deținut politic Gabriel Gheorghe (vezi *Petre Țuțea între legendă și adevăr*, București, 2001, p. 99).

În ce-l privește pe academicianul Eliade, care l-a tot susținut și încurajat mai bine de zece ani pe tânărul asistent de română de la Groningen, credem că acesta nu s-a putut aștepta din partea lui Culianu la etichetarea drept „fascist", etichetă pe care Culianu încă i-o mai aplica la un an de la moartea traducătorului lui Juan de la Cruz. Ștampilarea așa-zisului său „maestru" Eliade a fost argumentată în 1983-1984 printr-un raționament similar cu cel folosit de anchetatori în camerele de tortură ale închisorilor comuniste, apoi îndosariate de Securitate, spre a fi vehiculate după 1990 de toți semi-docții cu felurite patalamale în locul unui minim discernământ (http://www.clipa.com/a7934-Isabela-Vasiliu-Scraba-Eliade-si-detractorii-lui-sau-Rafuiala-oamenilor-de-r226-nd-cu-omul-superior.aspx).

Am văzut argumentele formulate de un „specialist", i.e. acel anchetator securist „conversând" cu teologul Teodor M. Popescu schingiuit (ca și Părintele Arsenie Boca) pe la 80 de ani. Lăsând de-o parte anti-comunismul marelui istoric al religiilor, argumentarea lui Culianu (după care religia ar fi un produs al minții omenești) apare azi destul de asemănătoare cu cea uzată de securiștii atei cu ocazia anchetărilor:

Savantul Mircea Eliade ar fi fost legionar pentru că „în 1927 își mărturisește intenția de a deveni ortodox" (I.P. Culianu). Atunci a primit (de la Profesorul Nae Ionescu) asigurarea că « un român se naște întotdeauna ortodox. Ortodoxia este o viziune asupra lumii moștenită din naștere. O putem avea ori nu, însă e foarte dificil s-o dobândim (M. Eliade, *Memorii*, vol.I).

După asocierea ortodoxie-legionarism, Ioan Petru Culianu invocă „prietenia lui Eliade cu Ernst Jünger, fondarea revistei *Antaios*, faptul că a fost tradus în italiană de Julius Evola și apartenența la direcția revistei *La Droite*". Concluzia o trage dintr-o vagă înșirare de genul: (a) Etica ortodoxă ar fi o „fosilă vie care seamănă în aparență cu unele dintre idealurile dreptei occidentale a cărei esență o contrazice totuși prin alte aspecte" (I.P.Culianu, *Mircea Eliade și broasca țestoasă cu un singur ochi*); (b) „Cred că Eliade se consideră el însuși ca aparținând dreptei în aceeași măsură în care Nae Ionescu se credea pe sine ortodox" (I.P.Culianu, ibid.)

Articolul *Mircea Eliade și broasca țestoasă cu un singur ochi*, cu desfășuratele fantezii istorice pedagogic etalate în 1947 de Roller și după trei decenii de Culianu (care se pare că înghițea pe nemestecate orice) i-a servit din păcate în 1987 și americanului Mac Ricketts să se informeze despre România interbelică a cărei istorie îi era complet necunoscută.

Savantul Mircea Eliade, care trăise în Bucureștiul ocupat de nemți în primul război mondial, trebuie să se fi crucit citind în 1979 opinia asistentului de română care era convins că realizarea unității noastre naționale (vezi Mircea Vulcănescu, *Războiul pentru întregirea neamului*, București, Ed. Saeculum I.O, 1999, „cea mai clară, mai bine documentată și mai sistematic organizată monografie asupra acestui subiect", cf. Mircea Eliade), nu s-a făcut cu jertfele armatei române ci ne-ar fi venit pe tavă, «dictată» dinafară, «după ce se încheiase de fapt pacea de la Buftea» (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Micșorarea lui Eliade și gonflarea lui Culianu odată cu traducerea volumului: Mircea Eliade, Dictionnaire des Religions (Paris, 1990)*; https://isabelavs2.wordpress.com/mircea-eliade/isabelavs-culianugonflat19/).

Se știe că după ocuparea României de către armata lui Stalin, istoria ne-a fost contrafăcută la comanda ocupanților sovietici, întâi de cel făcut academician după întemnițarea politică a adevăraților academicieni, apoi de către Zigu Ornea care „îl denunță Securității pe Noica și-l aruncă în pușcărie" (vezi Ioan Țicalo, *Dimensiunea creștină a operei lui Noica*, în „Bucovina literară", nr. 5-6 (303-304), mai, iunie 2016, p. 59). Un fost deținut politic (rabinul dr. David Șafran) observase că în România comunistă „evreii dădeau lecții politice poporului român comentând și răstălmăcind epoca 1920-1948" (vezi „Istorie trucată în loc de filozofie, sau, Prejudecăți în loc de judecăți", în vol.: Isabela Vasiliu-Scraba, *Contextualizări. Elemente pentru o topologie a prezentului*, Slobozia, 2002, pp.117-128).

Printr-un mecanism greu de explicat, fostul comunist Culianu escamotează moartea prin torturare după gratii a personajului Petre Biriș din romanul eliadesc *Noaptea de Sânziene* la care face referire în textul său din 1978 cuprins de Constantin Tâcu în caietul (nr.33) de omagiere a celui distins cu „Legiunea de onoare" și premiat de Academia Franceză (*L'Erne: Mircea Eliade,* Paris, 1978, p. 208; vezi și Isabela Vasiliu-Scraba, *Misterul totalității la două personaje ale romanului* Noaptea de Sânziene*: Călugărul Anisie (/Arsenie Boca) și filozoful Petre Biriș (/Mircea Vulcănescu)*: https://isabelavs2.wordpress.com/parintele-arsenie-boca/personajroman/). Destul de ciudat în textul său mai este și pasajul referitor la dispersarea lui Eliade între două lumi, ca exilat român „livré au chantage le plus infâme, celui de la *mort civile*" (p. 208).

Ideea vulnerabilității lui Eliade care n-a renunțat la cetățenia sa română se regăsește oarecum și în dosarul de urmărire securistă a marelui savant. După ce începuse „curtarea" renumitului savant Eliade însoțită de o insistentă invitare în țara comunistă, într-o notă din 1969 se poate citi că Mircea Eliade „evită să vină în țară... în primul rând fiindcă nu are certitudinea securității sale personale, el nefiind cetățean al altei țări" (*Mircea Eliade în Arhiva Securității*, 2008, p.83).

Fiindcă i-a fost în mod intenționat ascuns articolul cu țestoasa chioară, Mircea Eliade nu și-a putut probabil imagina ținta atacurilor lui Culianu invocând „fosila vie a eticii ortodoxe" și „fatalitatea amprentei trecutului, nu numai amprenta ortodoxiei" (vezi *Mircea Eliade und die blinde Schildkroete*, pp.216-243 din volumul apărut în 1984: *Die Mitte der Welt*). Marele savant nu-și putea închipui nici minimalizarea succesului său în lumea academică occidentală din textul lui Andrei Pleșu (ani de zile bursier Humboldt în Germania capitalistă), articol difuzat și în Italia prin volumul îngrijit de M. Mincu după moartea lui Eliade, unde Culianu figurează cu... *Mircea Eliade e la longa lotta contro il razzismo*.

Ambii tineri (Culianu și Pleșu) îl periaseră pe Mircea Eliade cu vorbe lingușitoare prin scrisori: „Încerc a nu-l trăda niciodată pe adevăratul M. Eliade care rămâne pentru mine exemplul cel mai frumos al acestor vremuri tulburi… vă mai exprim încă o dată recunoștința pentru a 1001-a dovadă de bunătate pe care mi-o dați" îi scria asistentul de la Goningen pe 4 aprilie 1984. Epistolele expediate de muzeograful de la Tescani savantului de renume mondial (menționate în 1983 în *Jurnalul de la Păltiniș*) n-au fost publicate, probabil din pricina unui ton la fel de lingușitor (vezi „Mircea Eliade Papers" de la Chicago: https://www.lib.uchicago.edu/e/scrc/findingaids/view.php?eadid=ICU.SPCL.ELIADEM).

În aprilie 1984 ieșise deja volumul *Die Mitte der Welt* (Frankfurt am Main, Syndicat, 1984) cuprinzând contribuțiile celor doi foști traducători de Rudolf Steiner la Sinaia, în vila homosexualului George Bălan (vezi amintirile lui A. Pleșu despre I.P. Culianu publicate în volum de un informator de Securitate: Sorin Antohi). Antologia îngrijită de H.P. Duerr (ieșită la „Syndicat") este semnalată pe ocolite de asistentul profesorului Noomen care credea că păcălește pe cineva când desemna atacurile sale ca „apărări":

„De la Paris îmi sosesc zvonuri, legate de *Die Mitte der Welt,* că iarăși am făcut o stângăcie și nepotrivită încercare să vă… apăr" (I.P. Culianu către academicianul Mircea Eliade, 4 aprilie 1984).

Dresat cu aceleași minciuni istorice care-l făcuseră pe comunistul George Ivașcu să mintă fără jenă că l-ar fi văzut pe Eliade cu pistolul la brâu îmbrăcat în cămașă verde (*Mircea Eliade în arhiva Securității*, 2008, p. 204), jurnalistul Ioan Petru Culianu a inventat și el că la Buchenwald poetul mistic Horia Stamatu (1912-1989) ar fi „asistat la dispariția progresivă a colegilor de detenție evrei, țigani și homosexuali, pe care din principiu îi ura și disprețuia" (art. „O șansă unică", în *Lumea liberă românească*, New York, nr. 106, 6 oct. 1990).

Dacă ar fi citit „recenzia" securistă a manuscrisului confiscat scriitorului Nicolae Steinhardt, lui Culianu poate i s-ar mai fi clătinat ideile fixe, prejudecățile bine inoculate. Iată ce scriau în 1984 securiștii după citirea „Jurnalului fericirii": „În mod cu totul surprinzător, mai ales ținând seama de originea evreiască a autorului, cei mai umani și cumsecade oameni întâlniți în închisori sunt legionarii, colegi de celulă care l-au ajutat în grele ocazii" (vezi revista „Rost" din 2003).

În România cripto-comunistă de după 1990 atât numele lui Culianu cât și al lui Pleșu apăreau mediatizate cu insistență de Revista „22" a Grupului de Dialog Social format în jurul fostului stalinist Silviu Brucan, care în tinerețe ceruse prin „Scânteia" moartea istoricului George Brătianu (Isabela Vasiliu-Scraba, *La Centenarul Marii Uniri, o privire filozofică asupra istoriei României*; https://isabelavs2.wordpress.com/articole/romania1918-2018/). Dar diferența dintre cei doi devenise între timp uriașă. Fiindcă Ioan Petru Culianu abia ajunsese pe punctul de a-și îndeplini visul de o viață de a preda la universitatea unde Eliade predase istoria religiilor trei decenii, în timp ce muzeograful de la Tescani deja primise de la președintele Ion Iliescu portofoliul ministerial care-i fusese pregătit încă din 1987, cum apare pe o casetă de la „Radio Europa liberă" (cf. Ion Varlam, *Pseudo-România*, București, 2004, p.85). O altă deosebire, deloc neglijabilă, a constat în tonul lingușitor de pe stenogramele înregistrînd vorbele ministrului Pleșu către președintele Ion Iliescu și tonul extrem de ireverențios față de președintele Ion Iliescu adoptat în *Lumea liberă românească* de jurnalistul politic I.P. Culianu (1950-mai1991), președinte care ar fi spus (apud. Tereza Culianu) după asasinatul de la Chicago că victima a fost „un destabilizator".

Pe 4 iunie 1987 Mac Ricketts îi ceruse profesorului de română I.P. Culianu (aflat în an sabatic, adică în anul în care își lua salariul fără a fi necesară prezența sa la Catedra de Limbi romanice a lui Noomen) o copie xerox a articolului *Mircea Eliade und die blinde Schildkroete* (traducere din engleză în germană de Udo Rennert, în vol. *Die Mitte der Welt*). Cu ajutorul textului scris de Culianu (pe care probabil că nu-l imaginase „dresat" de spiritul vremii trăite în comunism), Ricketts (căruia marele savant îi povestise întreaga sa viață) intenționa în 1987 să pregătească un referat pe tema *Eliade și Legiunea* pentru întâlnirea anuală a American Academy of Religion din luna decembrie (cf. S. Antohi).

Încercând derularea inversă a evenimentelor ce au precedat cu vreo doi ani moartea savantului Mircea Eliade, memorabilă ne-a părut deplasarea lui la Groningen în toamna anului 1984 (când lui Culianu îi apăruseră cele două volume la Paris).

Ca să poată citi perfidul atac cuprins în articolul *Broasca țestoasă cu un singur ochi* (din volumul *Die Mitte der Welt,* **articol inexistent în arhiva de la Chicago inventariată de Ricketts după decesul lui Mircea Eliade în 1986**) academicianul Eliade s-a hotărât să-l viziteze acasă pe asistentul de română de la Groningen, deși deplasările îi erau dificile din cauza vârstei și mai ales a reumatismului său de stadiu foarte înaintat.

Isabela VASILIU-SCRABA